

Autoritats, amics, amigues...

Permeteu-me, abans de referir-me al motiu que ens ha convocat aquí avui, que comentí que aquest és el primer acte públic, en podríem dir oficial, en què em toca parlar com a representant de la Fundació Jordi Cases Llebot, en tant que actual President, encara que avui ho faci també en nom del Fòrum l'Espitllera. No cal dir que és un honor per mi.

Com veieu no és el Jordi Oliva qui avui representa la Fundació, per primera vegada en molts anys

Per tant és inevitable i just que m'hi refereixi. El Jordi ha estat el nostre President en els darrers 16 anys. L'he succeït tan sols fa unes setmanes. Fixeu-vos que utilitzo el verb succeir i no pas el verb substituir. Aquest és un matís important. Segurament seria més propi que fos ell qui us adreces aquestes paraules, no tan sols per la important tasca que ha impulsat al llarg de tot aquest temps al capdavant de la Fundació, sinó també perquè ha estat i segueix sent un dels principals motors d'aquesta reeixida aliança Fòrum-Fundació, que tan bons fruits està donant.

Però el fet que em toqui a mi parlar, per exigències del protocol i del nou càrrec, em permetrà també que no deixi escapar l'ocasió per destacar-ne i agrair-li públicament, la seva incansable contribució a la promoció de la cultura i projecció externa de la Segarra. El Jordi, durant aquest temps ha treballat i segueix treballant molt i amb criteri. I ho ha fet sempre amb absoluta entrega i encert. Per tant, moltes gràcies, Jordi.

Ara sí. Després d'aquest necessari i just preàmbul, reprenc la meua intervenció en nom d'ambdues entitats convocants. I toca que em refereixi a aquesta nova edició del Premi Sikarra, que ja és la segona.

Ara fa un any, vam guardonar l'Armand Forcat. Avui, en aquesta segona edició, acabem de distingir els Amics de l'Arquitectura Popular, pels motius que s'han exposat.

Convé recordar que el Premi va ésser instituït conjuntament pel Fòrum i per la Fundació, amb la voluntat de reconèixer i homenatjar anualment la persona, entitat o institució que, en clau comarcal, excel·leixi a títol individual o col·lectiu, i contribueixi de manera exemplar a la divulgació, l'estudi, la projecció, la justícia i la cohesió social.

D'ambdues entitats, la més veterana és la Fundació. Venim de celebrar tot just el passat setembre el nostre 25è aniversari. Pel qui encara no ho sàpiga, recordaré que la Fundació Jordi Cases és una fundació privada que, entre d'altres objectius, té el de fomentar el suport a persones físiques o entitats que pertanyin a la demarcació lingüística territorial catalana (Països catalans, per entendren's) i que treballin en favor de la seva cultura, mitjançant ajuts o activitats concretes.

Actualment, la Fundació dóna suport a les diferents institucions que mantenen viu el foment de la llengua catalana a la Franja de Ponent, com és el cas de l'Institut d'Estudis del Baix Cinca, que convoca cada any els Premis lingüístics Amanda Llebot.

A més, la Fundació disposa d'una línia editorial que té com a objectiu¹ realitzar l'**Inventari del patrimoni arqueològic, arquitectònic i artístic** dels municipis de l'actual Segarra administrativa. En aquest període, hem abastat ja la publicació dels inventaris de 6² d'aquests municipis. En l'actualitat, estem preparant precisament, el de la vila de Guissona, que preveiem poder treure cap a la tardor d'aquest mateix any 2013. Tenim en fase inicial de preparació el volum dedicat a Granyena, i estem treballant també en el de Cervera. Així mateix, hem signat un conveni per tal de publicar tots els inventaris on-line, mitjançant el web de **Revistes catalanes amb Accés Obert**³

Finalment, de manera genèrica, la Fundació col·labora amb altres entitats de la comarca en el patrocini d'activitats i iniciatives de caire cultural i social. Un exemple evident i immillorable d'aquest esperit col·laborador és el que mantenim actualment amb l'Associació cultural Fòrum l'Espitllera, gairebé d'ençà de la seva creació.

A més de convocar el Premi, ambdues entitats vam adquirir conjuntament la ja famosa moneda **Sikarra**⁴, per tal treure-la del col·leccionisme privat i posar-la a l'abast de la ciutadania. I fa poques setmanes acabem de signar un conveni de col·laboració amb la Paeria de Cervera per tal que pugui ser exposada públicament en el Museu Comarcal. Però no només això; també hem assumit la restauració de la peça i el seu estudi documental, que acaba de ser publicat a la Revista d'Arqueologia de Ponent, de la UdL. Com més endavant comentaré, podreu comprovar com la moneda, malgrat les seves reduïdes dimensions, està donant molt de si.

És evident, doncs, que els objectius compartits entre el Fòrum i la Fundació són molts i ens duen a voler seguir mantenint una aliança de fet, en benefici de la Segarra.

Passo a referir-me a l'**Associació Fòrum l'Espitllera**. El Fòrum és de creació relativament recent, concretament del gener de 2009, moment en què ens constituïm com a col·lectiu de persones que busquem debatre, opinar i actuar al voltant de tot allò que tingui a veure amb la nostra comarca, amb voluntat d'incidir en les decisions que afecten el nostre futur. Ens interessa crear opinió al voltant de temes tan diversos i amplis com ho són la cultura, el paisatge, l'economia, el patrimoni o la societat.

Tot aprofitant la presentació pública del Fòrum (l'abril de 2009) vam difondre un primer document, que vam anomenar "**Apunts per a una política patrimonial**

¹ aprovat ja l'any 1994

² Sanaüja (1998), Torà (2000), Ivorra (2001), Estaràs (2002), Massoteres (2007) i Torrefeta i Florejacs (2010)

³ RACÓ

⁴ Tetartemorion del s.III aC.

a la **Segarra del segle XXI**”, i tot seguit convocàrem una primera jornada de treball, estudi i debat al voltant de la construcció del **Canal Segarra-Garrigues** i la seva repercusió a la comarca⁵.

Aquesta és doncs la nostra metodologia de funcionament: a partir de la constitució d'un grup de treball format per membres del Fòrum especialitzats o o sensibilitzats en un tema concret, es busca assessorament extern si cal, s'elabora un document i es proposen un seguit d'actuacions per tal de fer arribar el missatge i les conclusions a l'opinió pública.

Fins ara, les línies de treball s'han centrat en el patrimoni, les energies renovables i el paisatge i, properament, preveiem fixar-nos en els elements de crisi i de marginalitat social en clau local i ja hem començat a treballar-hi.

En funció del tema, però també en funció dels aconteixements que es produeixen, les accions es van orientant i diversificant. Com a exemple, cal dir que el tractament de la qüestió de les energies renovables va donar lloc a la presentació d'un **un plec d'alegacions davant el** Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat, relatives a la tramitació dels 7 miniparcs eòlics projectats a la nostra zona, que consideràvem una utilització d'un subterfugi legal per ampliar els ja existents. Com a conseqüència, tot el treball acumulat en els tràmits ens va servir per organitzar debats al voltant de les centrals eòliques, com el de Guissona (al gener de 2011).

Pel què fa al tractament de la qüestió del paisatge, és obvi que havia d'anar íntimament lligat al de les energies renovables. No endebades hem hagut de denunciar l'excessiva acumulació d'aerogeneradors a la nostra zona, fet que comporta, al nostre entendre, “una greu afectació paisatgística”. En aquest cas, la preocupació per la difusió dels valors i preservació del paisatge segarrenc va anar acompanyada de l'organització de sortides (com la que vam dur a terme a l'entorn del Llobregós, el maig de 2011), i d'una **primera Marató fotogràfica** que, posteriorment, donaria lloc a una **exposició itinerant (“Un paisatge per demà”)** i a la divulgació d'un **tercer document** sota el títol “**El nostre paisatge, el nostre futur**”. Ambdues iniciatives es van plasmar en una taula rodona sobre el tema, en el marc de la programació de la passada Fira de Sant Isidre, que va comptar amb la participació destacada, entre d'altres, del nostre amic i membre del Fòrum, el malaguanyat Toni Nadal, a qui seguim enyorant i molt, probablement en la que devia ser la seva darrera aparició en un acte públic celebrat a la comarca, i a qui també recordem avui.

Un altre element que cal subratllar és la nostra vocació de presència descentralitzada a la Segarra, també a la Segarra històrica, implícita ja en la mateixa procedència de les persones que en formem part, i expressada també en la tria dels llocs de presentació i celebració de les nostres accions: Santuari del Sant Dubte, Montfalcó Murallat, Guissona, Torà, Calaf, Arbeca, Cervera, entre molts d'altres, han estat llocs escollits.

⁵ En el marc de Fira de Sant Isidre, el maig de 2009.

L'octubre de 2012, quan semblava que ja podíem anar tancant el tema del paisatge se'ns va obrir un nou front: vam tenir notícia de la sol·licitud de permís d'investigació de l'existència d'hidrocarburs, per part d'una empresa filial d'una multinacional canadenca⁶, en un procediment que semblava poc transparent i fet al marge i d'esquena a les administracions locals afectades, que a la nostra zona implicava un total de 90000 hectàrees (dins la Noguera, l'Urgell, la Segarra, part de l'Ancosa i el Solsonès⁷). Aquesta sol·licitud ens va dur a iniciar tot un debat per tal d'elaborar un **document d'al·legacions per oposar-nos-hi**, amb arguments científics, socials, econòmics, paisatgístics i de sostenibilitat, que vam presentar davant la Direcció General d'Energia i Mines de la Generalitat.

Simultàniament, vam iniciar una **campanya de sensibilització entre la població**, entitats i administracions locals, per tal d'alertar dels perills i riscos objectius de la tècnica de prospecció emprada, que avui ja tothom coneix com a **fractura hidràulica o fracking**, que ha aconseguit que alguns Ajuntaments i el mateix Consell comarcal s'hi hagin declarat contraris.

El novembre passat es va constituir a Cervera, a proposta del Fòrum, el GDMNS i el Grup de Defensa del Ter, la "**Plataforma Aturem el Fracking**", que persegueix promoure la prohibició d'aquesta tècnica a tot el territori de Catalunya i, alhora, afavorir un discurs constructiu de transició cap a models d'eficiència i estalvi energètic, més sostenibles i respectuosos amb el desenvolupament econòmic i social.

Tenim la satisfacció d'anunciar, per a qui encara no ho sàpiga, que aquesta mateixa setmana s'han començat a veure els primers resultats en forma d'apertura del procés de retirada de permís d'investigació, per part de la Generalitat, a les àrees denominades "Ripoll", "Leonardo" i, també a la nostra, l'àrea "Darwin", una retirada que vam conèixer ahir mateix, que ha estat possible gràcies, sens dubte, a la pressió social d'accions com la impulsada per la nostra entitat.

Per últim, cal esmentar que el passat dia 1 vam signar un conveni de col·laboració amb Unió de Pagesos de la Segarra, per tal d'aprofundir en la preservació del nostre paisatge i medi ambient, i evitar accions que puguin degradar-lo.

Comentari especial mereix la compra de la moneda Sikarra a la què ja m'hi he referit de passada. Òbviament, es tracta d'un element patrimonial que s'està convertint en una icona de la comarca, que ha fet recular l'ús del nostre topònim fins al segle III aC, que ens ha impulsat a voler donar-la a conèixer dins dels sempre imprecisos límits de la Segarra⁸ i que ens ha ajudat i servit finalment de pretext, si és que calia, per a la **constitució del col·lectiu "Sikarra. Xarxa d'entitats de la Segarra històrica"** (en un acte celebrat el novembre passat a Verdú).

⁶ L'empresa madrilenya Montero Energy

⁷ L'anomenada zona Darwin.

⁸ Presentacions a Guissona, Calaf, Santa Coloma, Arbeca...

La Xarxa Sikarra representa, de moment, un total de 16 entitats, provinents dels diferents territoris que tradicionalment han format part de la comarca. La voluntat és mantenir un contacte i intercanvi permanents de materials, informacions i esdeveniments de tot tipus. La propera trobada està previst celebrar-la a Santa Coloma de Queralt el proper mes de **maig**, on debatrem la identitat segarra i donarem a conèixer els projectes i accions concretes, a través del web Somsegarra.cat.

Com veieu, les nostres iniciatives són multidisciplinars, es recolzen en la col·laboració amb d'altres entitats (de la comarca i de més enllà), parteixen de la reflexió, del debat i del consens, mai són apriorístiques sinó raonades i sempre intenten buscar el bé comú, d'acord amb criteris objectius.

Simplement, en el Fòrum ens hem trobat un grup de persones que a títol individual hem decidit organitzar-nos i mobilitzar-nos, finançant-nos amb els nostres propis recursos i cercant totes les complicitats que ens puguin aportar les entitats afins amb qui col·laborem.

Aprofitem també l'acte d'avui per donar la benvinguda als nous socis. De moment som tan sols una quarantena, però aspirem a seguir sumant capacitats i voluntats, perquè estem convençuts i convençudes que una altra manera de fer és possible i que, ara més que mai, hem d'estar molt atents.

Perquè, en l'actual situació de crisi, desconfiança i decepció generalitzades, constatable en massa àmbits i des de molts punts de vista (polític, institucional, de valors,...), la participació activa, de manera espontània però organitzada, en el debat sobre els problemes reals de la nostra societat, és més necessària que mai i potser l'única resposta efectiva possible que podem oferir des de la societat civil. Perquè és capaç, com hem comentat en el cas del fracking, de fer canviar les coses.

Efectivament, es tracta del dret a decidir, expressat amb tanta energia i amb totes les majúscules que calgui, però no només d'això. Tenim dret al canvi. No és només una voluntat, sinó una necessitat. Les nostres vides no es poden sostenir per temps indefinit en normes inalterables, ni en lleis de fa cent anys, que, ves per on, sempre acostumen a afavorir els interessos dels de sempre, els dels alts poders polítics i econòmics del país, de qualsevol país.

No podem renunciar al benestar de la majoria. Necessitem canvis, necessitem feina, necessitem justícia social, el dret real a una vivenda digna. Hem de poder influir en les decisions cabdals perquè ens afecten de manera clara i directa. No podem viure ni un minut més en la passivitat. Cal que ens mobilitzem, ens calen plataformes i tants fòrums i grups d'opinió com sigui possible, que demostrin que ja en tenim prou, i posin de manifest el desig i la necessitat d'un altre ordre de coses.

Històricament ha estat la societat civil el motor dels canvis cap a models de societat més justos. En podem posar molts exemples: les mobilitzacions de l'Amèrica llatina, protagonitzats molts cops per dones, en favor de la independència dels seus pobles, a començaments del segle XIX, passant per

les de “las Madres de la Plaza de Mayo” argentines, enfrontades contra les desaparicions i els empresonaments massius (amb moviments semblants també a Xile i a l'Uruguai), les d'entitats com la brasilera “Acció de la Ciutadania contra la fam, la misèria i per la vida”, de l'any 1993, que van fer caure la mortalitat infantil i la desnutrició en aquell país; les mobilitzacions de 2003 contra la invasió d'Irak (el “No a la guerra”), que va provocar un canvi en el resultat previsible de les eleccions generals del 2004; la ferma oposició ciutadana de l'anomenada “primavera àrab” contra determinats règims autoritaris del nord d'Àfrica i de l'Orient Mitjà, els èxits recents de la “Plataforma dels afectats per la hipoteca”, o, per descomptat, el moviment imparable del passat 11 de setembre sota el lema “Catalunya, nou Estat d'Europa”, que ha fet canviar el guió del panorama polític català i estatal, i que obre un procés que no podíem ni somniar fa tan sols un any .

Perquè hem de tenir present, com deia Ghandi, que “Ni tan sols el més poderós pot governar sense la cooperació del governat”.

Associacions com els Amics de la Cultura Popular, entitat a qui avui distingim amb el Premi Sikarra, demostren que la societat civil sempre acostuma a anar un pas pel davant.

Paradoxalment alguns dels valors que representa l'arquitectura popular: perseverança, esforç, humilitat, sostenibilitat, enginy, etc., són els mateixos que hom reconeix avui que han de ser els pilars d'una nova societat que cal que sigui reinventada, la dels emprenedors.

El Josep Mora era un d'aquests emprenedors i tenia moltes d'aquestes virtuts. En recordo una en especial, de quan encara no s'havia constituït l'Associació: la seva intenció pedagògica. Sempre volia concloure els debats, amb la redacció d'un decàleg. Perquè tenia clar que aquell esforç, que aleshores era teòric, no es podia quedar en un calaix. Calia donar-lo a conèixer. Volia trametre el missatge i fer-se entendre. Però sobretot, volia provocar un canvi. Sens dubte volia que pagesos i mitgers fossin receptius a la conservació del llegat arquitectònic que els passava sovint desapercebut, de tant quotidià com els resultava.

Imagino que per això va passar a l'acció i va promoure l' existència dels Amics de l'Arquitectura Popular.

Jo crec que, en el fons, aspirava íntimament a una idea de societat millor.

És per això que necessitem persones com ell i com les que l'esteu succeint en la tasca de conservació i recuperació d'aquest llegat. Necessitem persones com ell i com el Toni. Necessitem una societat civil feta de gent i entitats compromeses.

És aquesta la idea final que m'agradaria transmetre avui. Cal que els qui acostumen a prendre les decisions per nosaltres, i massa freqüentment sense la nostra opinió i pensant tan sols en els seus interessos, tinguin sempre en

compte que cada cop hi hauran més espitlleres actives que reclamaran que sigui atesa la seva mirada.

Voldria, per acabar, que l'aplaudiment que seguirà, avui vagi adreçat al Josep i als Amics de l'Arquitectura popular, al Toni, als meus companys i companyes, de la Fundació i el Fòrum, que més han treballat durant aquests anys. En definitiva pels autèntics espitllers d'arreu, sovint gent anònima i desinteressada que s'estima el país i s'implica en el seu destí.

Moltes gràcies, en nom seu.

Guissona, 22 de març de 2013